

Het onbespreekbare bespreekbaar maken

Na anderhalf jaar is de campagne ‘Wie van de drie...’ over het levenstestament beëindigd. Daarnaast participeert de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) sinds juni 2015 in het programma ‘Financieel veilig ouder worden’ van het ministerie van Volkshuisvesting, Welzijn en Sport (VWS). Wat zijn de resultaten van beide projecten? *Notariaat Magazine* maakt de balans op.

TEKST Mechtelt Lindenhovius | BEELD Roel Ottow

Van ‘brengen’ naar ‘halen’

Het aantal mensen dat met vragen over het levenstestament naar de notaris gaat, is toegenomen. Dit blijkt uit het aantal gemaakte volmachten en levenstestamenten. Dat blijft stijgen van 26.200 in het derde kwartaal van 2016 tegen 22.500 in datzelfde kwartaal in 2015. Maar het blijkt niet alleen uit de kale cijfers. Notaris Arnold Verhoeks (Den Helder) ziet een grote kanteling: ‘Ik ben al sinds 2010 met het levenstestament bezig. Waar ik voorheen het levenstestament zelf moest “brengen” en heel veel uitleg moest geven, komen mensen nu met gerichte vragen. Ze weten steeds meer wat het levenstestament is en hebben er soms ook al in de directe omgeving mee te maken gehad.’ Toch blijft het geven van informatie aan het publiek een continu proces. ‘We vertellen ook nog steeds waarom het testament nodig is, hetzelfde geldt voor het levenstestament. De campagne heeft wel enorm geholpen.

Was het levenstestament eerst onbekend en onbemind, ook bij het notariaat, nu heeft de beroepsgroep het onderwerp omarmd en weet het publiek er ook steeds meer over.’ In Verhoeks’ praktijk is het opstellen van een levenstestament niet een gesprek *an sich*. Verhoeks: ‘Ik begin met een “aanknopingsgesprek”, waarin ik vertel over het levenstestament, wat de meerwaarde is en ik wijs cliënten op allerlei informatie die ze thuis kunnen nalezen. Is er interesse, dan volgt een “dieptegesprek”, waarin we alle bepalingen bespreken. Daarna wordt het concept nog een keer besproken en volgt het passeren. Soms is er ook een gesprek met de volmachtgever en gevolmachtigde samen. De beslissing om dat laatste gesprek te voeren, laat ik bij de volmachtgever. Ook al heeft zo’n gezamenlijk gesprek wel een meerwaarde, ik wil dat de volmachtgever niet opleggen, omdat het voor sommige mensen heel gevoelig ligt.’

ThuisPlus Kwartet

De KNB heeft zich samen met zo’n twintig andere organisaties in 2015 aangesloten bij het VWS-programma ‘Financieel veilig ouder worden’. Doel is ouderen beter te beschermen tegen financiële uitbuiting. Een voorbeeld van een van de projecten is het ThuisPlus Kwartet, ontwikkeld door Oscar Balkenende (Nationaal Registratie Instituut). Met dit spel maken professionals, zoals

politieagenten, huisartsen, mantelzorgers of medewerkers van Veilig Thuis, tijdens lokale bijeenkomsten (spelenderwijs) kennis met het onderwerp financieel misbruik en gaan ze in gesprek met organisaties die kunnen helpen bij het voorkomen en aanpakken daarvan. Ook kan het spel helpen om het onderwerp bij ouderen bespreekbaar te maken.

Voorlichting aan oudere migranten

Een ander project in het VWS-programma is de samenwerking tussen KNB, Veilig Thuis en NOOM (Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten). Daarin worden vrijwilligers, vertrouwenspersonen, zorg- en welzijnsprofessionals en sleutelfiguren bij migrantenorganisaties bij elkaar gebracht om mishandeling en financieel misbruik in de migrantengroepen te voorkomen en aan te pakken. Voor die bijeenkomsten zijn twee voorlichtingsfilmpjes gemaakt in verschillende talen met de onderwerpen: financiële bescherming, levenstestament, nalatenschap en testament. De filmpjes zijn een hulpmiddel bij herkenning, bewustwording en het gesprek met ouderen. Yvonne Heygele (adviseur NOOM): ‘Door gebrek aan taalvaardigheid en digitale vaardigheid zijn oudere migranten vaak afhankelijk van anderen. Daarnaast denken oudere migranten vanuit hun culturele en religieuze achtergrond minder aan de toekomst en is het vastleggen van afspraken ook minder gebruikelijk. Het is dus heel erg belangrijk om een onderwerp als financieel misbruik bespreekbaar te maken, zowel tussen ouderen onderling als binnen de migrantenfamilies.’ Heygele vindt het erg mooi dat de KNB deze maatschappelijke rol naar zich toe heeft getrokken. ‘Voor de aankomende jaren willen we graag de verhalen van notarissen meer betrekken bij onze bijeenkomsten. Ook over het Nederlandse erfrecht. Het was echt een eyeopener te horen dat voor migranten die hier wonen niet het erfrecht van hun land van herkomst geldt. Veel oudere migranten denken van wel. Een heel belangrijk aandachtspunt dus.’

Positie burger bij levenseinde verstevenigen

Het model levenstestament blijft in ontwikkeling. Zo neemt de KNB samen met artsen en patiëntenfederaties deel in de werkgroep Schriftelijke wilsverklaringen. Eric van Wijlick, beleidsadviseur bij de Artsenfederatie KNMG: 'Doel is het verbeteren van de positie van de burger bij wilsonbekwaamheid. We willen dat dokters, patiënten/burgers, maar ook notarissen elkaar op dit vlak beter begrijpen om zo de positie van de burger te versterken. Want om hen gaat het!' In 2016 heeft de werkgroep gekeken naar het medische gedeelte van het levenstestament. 'De formulering van het euthanasieverzoek hebben we aangepast. Ook is besproken dat beslissingen rondom het levenseinde echt met de arts móeten worden gevoerd en niet met de notaris alleen.' Toch kan het volgens Van Wijlick erg belangrijk zijn om naar de notaris te gaan. 'Winstpunt van het notariële levenstestament is dat de vertegenwoordiger goed wordt vastgelegd, dat financiële beslissingen rondom zorg en welzijn goed zijn beschreven en – niet onbelangrijk – dat de wilsbekwaamheid van degene die het levenstestament maakt, is getoetst.'

'Voor 2017 gaan we verder met de ontwikkeling van de schriftelijke wilsverklaringen. Ook zijn we bezig met een brochure voor het notariaat om duidelijk te maken waarom het gesprek tussen de burger en de arts zo belangrijk is. Daarnaast gaan we de brochures over het tijdig spreken over levenseinde voor patiënten en artsen actualiseren. De schriftelijke wilsverklaringen maken daar deel van uit. Om onbegrip en verwarring weg te nemen, is hiervoor het overleg tussen alle partijen in de werkgroep erg belangrijk.'

Wegenwacht voor dementie

In april 2016 zijn de KNB en Alzheimer Nederland een driejarige samenwerking aangegaan. 'Veel mensen die dementie krijgen, hebben niet stilgestaan bij wat daarbij komt kijken. Ik merk het ook bij onze Alzheimer Cafés. Geregeld zijn er vragen of iemand nog wilsbekwaam is, of ze nog iets voor diegene kunnen regelen of dat ze al te laat zijn. Tijdig toegang tot de juiste informatie en advies is voor hen belangrijk', aldus Herman Post, Programmanager Dialoog en Landelijke Hulp bij Alzheimer Nederland. Post vindt het bijzonder dat de KNB voor een partnerschap met Alzheimer Nederland heeft gekozen. 'Dat geeft aan dat het notariaat de binding met de maatschappij zoekt.' Het eerste samenwerkingsproject is het platform dementie.nl. 'Sinds november 2015 zijn er 230.000 unieke bezoekers, die

gemiddeld 3 minuten blijven hangen. Zij lezen dus echt iets. De informatie van de KNB over het levenstestament en financiële bescherming ouderen die er dit jaar is opgezet, wordt veel bezocht. Ik vergelijk het weleens met de Wegenwacht. Je hebt pech en iemand komt je helpen. Zo zie ik dementie.nl ook.' Kandidaat-notaris Berit Mulder staat sinds oktober op het platform als expert. Zij krijgt verreweg de meeste vragen van alle experts. 'Dat geeft al aan dat het thema relevant is.' In 2017 wordt de verbinding met de Alzheimer Cafés uitgebreid. 'Hiervoor willen wij ook notarissen vragen. Daarnaast willen we webinars en workshops houden over afnemende wilsbekwaamheid en wat je allemaal kunt regelen. En uiteraard de informatie van het notariaat op dementie.nl actueel houden.'